

שיחה עם תא"ל (מיל') אורי שהם

תאריך קיום השיחה: 10/01/2012
המראיינים: סא"ל ענבר קידר-ברוך ורס"ן שרית שמר

תא"ל (במיל') אורי שהם, המכהן כיום כשופט בבית המשפט המחוזי ומונה בימים אלו לכהן כשופט בבית המשפט העליון, החל את שירותו הצבאי דווקא בחיל ההנדסה וביצע שירות קרבי מלא. לאחר מכן עבר לשרת בפרקליטות הצבאית ומילא תפקידים רבים ומגוונים, בהם הממונה על התביעה בעזה ובסיני, תובע פיקודי, פרקליט מרכז, סגן התצ"ר, תצ"ר וסגן הפצ"ר. תא"ל (במיל') שהם אף היה הראשון ששימש כנשיא בית המשפט הצבאי לערעורים עם הקמתו, ובמסגרת תפקיד זה לקח חלק בהקמת התשתית הארגונית והניהולית לכל מערכת בתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון ובעזה.

הגיוס לפרקליטות הצבאית ותחילת דרכו בה

תא"ל (במיל') אורי שהם, מכהן כיום כשופט בבית המשפט המחוזי בת"א והשבוע מונה לכהן כשופט בבית המשפט העליון. הוא השלים את לימודי המשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים במסגרת העתודה האקדמית. מאוחר יותר, במהלך שירותו, השלים תואר שני במשפטים באוניברסיטה זו.

מדיניות ראש אכ"א, כאשר הגיעה שעתו להתגייס לצבא, הייתה שכל העתודאים בעלי כושר קרבי יתגייסו ליחידות קרביות. כך מצא עצמו כבוד השופט שהם משרת בחיל ההנדסה, שם ביצע מסלול שירות מלא. בשיחה עימנו הוא נזכר באותה תקופה ומספר, כי בהיותו עוזר רמ"ד הדרכה, פרצה מלחמת יום הכיפורים והוא היה אמור להקים את מערך ההדרכה של חיל ההנדסה בעת המלחמה, כאשר מפקדו "הוקפץ" לחזית.

באפריל 1974 עבר כבוד השופט שהם לשרת בפרקליטות הצבאית והוצב כתובע בפרקליטות מרכז. בשנת 1975 מונה להיות הממונה על התביעה בעזה ובסיני, בדרגת סרן. הוא מספר, "זו הייתה תקופה מתוחה של פיגועים, אבל חשנו חופשיים להסתובב בעזה וברחבי הרצועה. אפילו המשפחה הייתה באה לבקר".

בתפקיד זה שירת עד סוף שנת 1976, אז מונה לתובע הפיקודי של פרקליטות דרום ומפח"ש. התפקיד הבא אותו מילא היה סגן פרקליט מרכז, משך שנתיים, תחת הפרקליט, שמונה לימים לפרקליט הצבאי הראשי ולאחר מכן כיהן כנשיא בית הדין הצבאי לערעורים, האלוף (מיל') בן ציון פרחי. בתפקידו הבא שירת כבוד השופט שהם כסגן התובע הצבאי הראשי.

לאחר מכן, מילא את תפקיד פרקליט מרכז. כאשר הוא מספר על תפקיד זה, הוא מדגיש כי מעולם לא ניסה אלוף הפיקוד להשפיע עליו לשנות החלטות מקצועיות. בראייתו, השילוב בין היותו איש אמונו ויועצו של אלוף הפיקוד ואוכף הדין בפיקוד היה, כדבריו, "די מוצלח", ויצר יכולת השפעה העולה על סך מרכיבי התפקיד.

בשנת 1983 יצא כבוד השופט שהם ללימודים במשך שנה בבית הספר למשפט צבאי של צבא ארה"ב בשרלוטסוויל-וירג'יניה. כאשר שב מהלימודים, חזר לתפקיד התובע הצבאי הראשי. בשנת 1988 מונה לתפקיד סגן הפצ"ר, בעת כהונתו של תא"ל (מיל') אמנון סטרשנוב כפצ"ר. לאחר תפקיד זה התכוון לפרוש מהצבא, אולם הפצ"ר דאז שינה את דעתו ושכנע אותו לקבל עליו את תפקיד נשיא בית המשפט הצבאי לערעורים באזור יהודה ושומרון ועזה, החלטה עליה מעולם לא התחרט.

כבוד השופט שהם היה הראשון ששימש בתפקיד נשיא בית המשפט הצבאי לערעורים, כאשר הוחלט על הקמת ערכאה זו בעקבות החלטת בג"ץ. בפועל, הוא שימש בתפקיד זה במהלך כל האינתיפאדה הראשונה. בתקופת כהונתו, הוקמה כל מערכת הערעורים בבתי המשפט בשטחים (העוסקת גם בעררי מעצר ובעררי המעצר המנהלי), בתקופה בה טיפלה המערכת בעשרות אלפי עצורים ונאשמים.

ביוני 1992 מונה כבוד השופט שהם לתפקיד המשנה לנשיא בית הדין הצבאי לערעורים, תפקיד בו כיהן עד חודש ספטמבר 1995, אז מונה לפרקליט הצבאי הראשי. בתפקיד זה החזיק עד לחודש מרץ 2000, כאשר חזר להיות משנה לנשיא בית הדין הצבאי לערעורים. באוקטובר 2001 פרש מהצבא ומונה לכהן כשופט בית המשפט המחוזי במערכת השיפוט האזרחית.

כאשר שאלנו על תפקידים משמעותיים לאורך הקריירה המגוונת שלו, השיב כבוד השופט שהם כי תפקידו כנשיא בית המשפט הצבאי לערעורים, שהיה כרוך בהקמת מערכת "יש מאין", היה תפקיד משמעותי מאוד. כאמור, במהלך תפקידו ותחת ניצוחו, הוקמה התשתית הארגונית והניהולית לכל מערכת בתי

המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון ובעזה, במהלך האינתיפאדה הראשונה. התפקיד העמיד בפניו אתגרים ניהוליים ומשפטיים משמעותיים כאחד.

תפקיד הפרקליט הצבאי הראשי

כבוד השופט שהם מוסיף כי הוא חש שגולת הכותרת בתפקידו, שבכל אחד מהם, כמובן, היו טמונים אתגרים ועניין, היה תפקיד הפרקליט הצבאי הראשי (הפצ"ר). הוא מספר כי כובעו הכפול של הפצ"ר, הן כאוכף דין והן כיועץ משפטי לרמטכ"ל, מקיים מתח מובנה, אולם מדגיש שבראייתו, חשוב לראות את הסמכויות כמכלול. על נושא זה כתב מאמר בכתב העת "משפט וצבא" בו התייחס לפרשת שדיאל אשר שמה זרקור על הנושא.

בפרשה זו, ששיאה היה בעת ששימש כפצ"ר, התעורר קונפליקט בין קודמו בתפקיד הפצ"ר ליועץ המשפטי לממשלה, כאשר האחרון החליט לקבל השגות ממשפחה שכולה ולהפוך את החלטת הפצ"ר בדבר סגירת תיק שנפתח בעקבות תאונה מבצעית. היועץ המשפטי לממשלה הורה לפצ"ר להגיש כתב אישום בתיק וכך נעשה, "תחת מחאה", כהגדרתו של כבוד השופט שהם. בסופו של דבר, בוטל כתב האישום ע"י בית הדין הצבאי במחוז הצפון.

כבוד השופט שהם מספר כי לתפקיד הפצ"ר מונה כאשר החלו השיחות על הסכמי אוסלו. מטבע הדברים, מציאות זו הביאה לכך, שלכל אורך כהונתו כפצ"ר עסק רבות ביועץ לרמטכ"ל (בשיתוף מחלקת הדין הבינ"ל) בנושא הטיוטות ומסמכי ההבנות, שעה שראש אג"ת היה מופקד על ניהול השיחות המרכזיות לגיבוש הסכמי הביניים עם הפלסטינים. באותה תקופה, נפגש באופן שבועי עם ראש הממשלה ושר הביטחון דאז, יצחק רבין ז"ל, עד הירצחו.

בתקופת כהונתו, נבחנה סוגיית כפיפותה של הסגוריה הצבאית לפצ"ר. מונתה ועדה עצמאית שדנה בנושא, אשר הגיעה למסקנה כי טוב ונכון שכפיפותה של הסגוריה לפצ"ר תיוותר על כנה, אך תינתן לה עצמאות מקצועית מלאה. הרקע לעיסוק זה היה, בין היתר, בתיק המכונה "משפט דובדבן". בתיק זה התעקש כבוד השופט שהם שיהיו כפצ"ר על העמדה לדין בגין תכנון רשלני של מחסום, אשר הקמתו הביאה למוות של אזרח ישראלי. משפט זה גרם ללא מעט מתח מול מספר מפקדים בכירים.

בעת כהונתו כפצ"ר, הוקמו לא מעט ועדות חקירה בנושאים רגישים. כך למשל: ועדת הכבל, ועדת אסון השייטת, ועדת החלפת גופות השייטת, ועדת השריפה בסלוקי וועדת אסון המסוקים. לדברי כבוד השופט שהם "הוועדות חידדו את הקושי מול המשפחות השכולות". בפועל, כמעט כל ועדות החקירה, בהן הייתה מעורבות של הפרקליטות הצבאיות, הגיעו לדין בבג"ץ בצורה זו או אחרת, כדבריו.

כבוד השופט שהם רואה ב"פרשת גלילי", בה עסק כפצ"ר, נקודת מפנה בנושא טיפול הצבא בתחום ההטרדות המיניות. במסגרת פרשה זו הועמד לדין משמעותי תא"ל גלילי, לאחר שקיים יחסים בעלי אופי מיני עם חיילת, תוך הסכמתה. כפצ"ר עסק בשאלת קידומו של תא"ל גלילי, והמליץ בחוות הדעת כי לא יקודם בתפקיד או בדרגה משך שנתיים. הרמטכ"ל דאז ראי"ל (מיל') שאול מופז, החליט לקדם את תא"ל גלילי לאחר שחלפה התקופה עליה החליט הפצ"ר, והוגשה עתירה לבג"ץ נגד החלטה זו, יום לפני הענקת הדרגה. למרות שבג"ץ לא הוציא צו ביניים המונע את הענקת הדרגה, חיווה הפצ"ר דעתו שאין להעניקה. בפועל, מאוחר יותר התקבלה העתירה וגלילי נאלץ לפרוש מצה"ל בלא שקודם. מבחינתו של כבוד השופט שהם "זוהי נקודת ציון בטיפול בהטרדות מיניות. באותו שלב הובן שזה פלילי... הובן גם שביחסים בעלי אופי רומנטי של מפקדים עם חיילות, גם כאשר הם נעשים בהסכמה, יש מאפיינים של ניצול מרות".

אחת מגולות הכותרת של כהונתו הייתה הקמתו וחניכתו של בית הספר למשפט צבאי בחודש ינואר 1996. גוף שמאז התפתח והפך להיות אבן יסוד בהכשרתם של קצינים וקצינות בפרקליטות הצבאיות.

כבוד השופט שהם מסכם את שיחתנו, כי כהונתו כפצ"ר משך ארבע שנים ומחצה הייתה מאוד אינטנסיבית ומאתגרת במהלכה הפרקליטות הייתה מעורבת בתחומים רבים וחשובים, וביניהם המשא ומתן המדיני עם הפלסטינאים, יוזמות חקיקה רבות, טיפול בנושא חיסיון התחקיר המבצעי, עדכון הוראות הפתיחה באש והתאמתן לנסיבות המשתנות, חקירה והעמדה לדין של מפקדים (לרבות מפקדים בכירים) בגין אחריותם למותם או פציעתם של חיילי צה"ל, ייעוץ צמוד ואינטנסיבי לרמטכ"ל ולשר הביטחון בנושאים שונים והעמקת הידע והניסיון המשפטי בקרב משפטני הפרקליטות הצבאיות ובקרב קציני ומפקדי צה"ל.